

Zijn ooievaars een bedreiging voor weidevogels?

Arda van der Lee (STORK)⁽¹⁾

Afgelopen zomer ontstond er de nodige ophef rond het plan om in een woonwijk in Eemnes een paalnest voor ooievaars neer te zetten. In een artikel in De Gooi & Eemlander konden we lezen dat zowel een vertegenwoordiger van de Vogelwerkgroep als iemand van Vogelbescherming verkondigde dat ooievaars volop jonge weidevogels eten. Onze voorzitter heeft dit middels een brief aan de gemeente Eemnes gerectificeerd. Maar eens te meer blijkt dat ook vogelaars nog steeds in de veronderstelling verkeren dat ooievaars een grote bedreiging voor andere weidevogels zijn. Wij leggen graag uit waarom dit een misverstand is.

De ooievaar is een opportunist. Het dieet bestaat dan ook voor een belangrijk deel uit prooien die het meest aanwezig en/of makkelijk te krijgen zijn. Naar het foerageren en de voedselsamenstelling is in de loop van de jaren veel onderzoek gedaan (2). Het onderzoek naar de voedselsamenstelling is op verschillende manieren uitgevoerd: braakbalonderzoek, maagonderzoek bij overleden ooievaars en observeren via telescoop of camera. Tegenwoordig staan ons ook veel beelden van webcams bij ooievaarsnesten ter beschikking.

Foeragerende ooievaars *Ruud den Hartog*

Braakballen

In Nederland en de landen direct om ons heen laten alle onderzoeken naar braakballen zien, dat ongewervelden veruit het overgrote deel van het voedsel uitmaken. Het zijn kevers, sprinkhanen en regenwormen die worden gegeten, zeker als de jongen klein zijn. Voor oudere jongen worden ook grotere prooien naar het nest gebracht, zoals muizen, mollen, amfibieën, vissen, vogels en tegenwoordig ook rivierkreeften. Toch blijven ook dan ongewervelden een groot deel van het menu uitmaken. In vochtige gebieden, op net gemaaid gras en recent geploegde akkers maken regenwormen soms meer dan 50% van de bemachtigde biomassa uit.

De ooievaar

Ruud den Hartog

Opvallend is, dat het aandeel vogels als prooi in alle onderzoeken erg laag of zelfs afwezig is. Als er al resten werden gevonden was dat vooral als uitgebraakte restanten in het nest en niet in braakballen, net als overblijfselen van grotere zoogdieren.

Predatie door weidevogels

Daarnaast is er geen wetenschappelijk onderzoek bekend, waaruit blijkt dat de ooievaar een predator is van (weide)vogels. Dit beeld wordt bevestigd door een onderzoek, dat in opdracht van Agrarisch Natuur Collectief Noordwest Overijssel in 2016 en 2017 is uitgevoerd in drie Overijsselse gebieden (3).

Het door Altenburg & Wymenga uitgevoerde onderzoek vond plaats in de gebieden Staphorsterveld, Tolhuislanden en Lierderbroek. De weidevogelvrijwilligers die erbij betrokken waren, hebben binnen het onderzoek het verloop van vele nesten gevolgd en camera's geplaatst bij 140 nesten. Aan de hand van deze beelden kon een mogelijke predator in beeld worden gebracht. In de drie onderzochte gebieden broeden ooievaars en die zoeken daar ook voedsel. Geen enkele keer bleek een ooievaar daar een weidevogelnest leeg te roven. Ook uit uitgebreid onderzoek in Polen (4) naar het voedingspatroon van ooievaars is niet naar voren gekomen, dat ooievaars (jonge) weidevogels als prooi kiezen. Dat is ook goed te verklaren door naar het foerageergedrag te kijken een ooievaar is geen jager en stapt rustig door de wei en pakt wat er voor zijn snavel komt. Snelle

prooien als jonge weidevogels en kikkers ontkomen makkelijk, zij zijn veel sneller dan deze luie voedselzoeker. Ooit een ooievaar door een weiland zien rennen?

Achteruitgang weidevogels

De oorzaak voor de achteruitgang van de weidevogels moet toch echt ergens

anders gezocht worden. De afname van bijvoorbeeld de grutto begon al in de jaren zestig van de vorige eeuw, toen de ooievaar in Nederland nagenoeg uitgestorven was. Enkele decennia later was onze nationale vogel, juist op plekken waar helemaal geen ooievaars voorkwamen, verdwenen. Dat neemt niet weg dat het, zeker gezien

het grote (internationale) belang van het gebied voor de grutto en andere weidevogels, niet verstandig is om extra nestpalen in Eemnes te plaatsen. Ooievaars zouden onrust en verstoring in de speciaal voor weidevogels ingerichte Eempolders kunnen veroorzaken door ook in de vochtige gebieden te komen foerageren.

Foeragerende ooievaars

Ruud den Hartog

Bronnen

- 1 http://www.ooievaars.eu/0130home_contact/default.html
- 2 <https://vwg-deijsselstreek.nl/activiteiten/werkgroep-ooievaarf>
- 3 www.collectiefnoordwestoverijssel.nl/wp-content/uploads/2018/01/Predatie-en-predatoren-bij-weidevogels-Noordwest-Overijssel.pdf
- 4 www.researchgate.net/publication/237325391_Food_composition_and_energy_demand_of_the_White_Stork_Ciconia_ciconia_breeding_population_Literature_survey_and_preliminary_results_from_Poland

Vogels kijken blijft verrassend

Paul Keuning

Kuifleeuwerik

Hans Hover

Vogels kijken is verrassend en ze komen ook als een verrassing. Ik heb 30 jaar lang gewerkt op een school op de Oostermeent in Huizen. In 1984 was de omgeving nog een woeste zandvlakte. De aanloophaven die vlak langs ons schoolgebouw liep,

moest nog gegraven worden en de meeste huizen waren nog niet gebouwd. Basisschool De Werkschuit torende als een slagschip boven deze vlakte uit. Hij was in zes maanden tijd uit de grond gestampt, compleet met schoolplein,

schooltuin en een ruime, zeshoekige zandbak.

Keek ik in het vroege voorjaar naar buiten, naar die zandbak, dan zat daar altijd een kwiek vogeltje met een kuifje. Ik was nog geen lid van de Vogelwerkgroep, maar een van de ouders maakte me erop attent dat dit een bijzondere vogel was: een kuifleeuwerik.

Als de kinderen naar buiten holden voor de pauze, dan vloog de leeuwerik een paar honderd meter verderop. Maar na de pauze, de kinderen aten hun tussendoortje en ik las voor uit Roald Dahl, hipte de kuifleeuwerik weer vrolijk rond. Deze liefhebber van de zaden van pionierskruiden vond dus blijkbaar zijn kostje in deze ogenschijnlijk lege omgeving.

Twee jaar later, toen de omgeving bestraat en de tuintjes begroeid raakten, was 'Kuifje' verdwenen.